

JÄMSTÄLLDHETSARBETE PÅ BIBLIOTEK

Hur ser det egentligen ut med jämställdhetsarbetet på våra folkbibliotek? Är det ett prioriterat område? Finns det något intresse för att arbeta med jämställdhetsfrågor? Och är det över huvud taget viktigt? Varför ska folkbiblioteken arbeta med jämställdhet? Vad kan det tillföra verksamheten?

AV ELEONOR PAVLOV

När jag kollar runt på nätet och frågar andra som arbetar på bibliotek verkar det inte som om jämställdhet är något biblioteken arbetar med. Jag vet att Svensk biblioteksförning har nätverk för både jämställdhet och HBTQ-frågor. Några bibliotek har tipssidor om böcker med genustema, ofta barnböcker eller böcker riktade till pedagoger, ytterligare några har temalådor och temahyllor i fysisk form. Det finns en del, både avslutade och pågående projekt med genusanknytning, bland annat arbetet med HBT-certifiering av Hallonbergens bibliotek, men så speciellt mycket mer än så hittar jag inte. Kanske händer det mer, kanske finns det många som jobbar med de här frågorna i det tysta, men även om det så klart skulle vara bra kan jag tycka att det är ett problem i sig, i dagens samhälle blir det lätt så att det som inte syns, finns inte.

Dessutom handlar jämställdhetsarbete till stor del om just synliggörande. Det handlar om att synliggöra materialet. Hur hanterar vi vårt bestånd? Hur gör vi det tillgängligt? Vilka ämnesord används? Precis som de flesta andra klassifikationssystem är såväl SAB och Dewey präglade av normer, hur påverkar det? Hur vi katalogiserar och använder katalogposterna kan ibland säga mer än vi tror. Det kan vara en fin balansgång mellan att underlätta sökningar och att poängtera att något avviker från normen.

Även materialet i sig är självklart viktigt. För det första, vad köper vi in? Det kan inte bara finnas material som speglar normen, det måste finnas annat också. Det är en demokratifråga att alla ska kunna hitta sig själva i samlingarna, att alla ska kunna känna sig hemma på biblioteket. Och hur synliggör vi sedan det inköpta materialet i det fysiska rummet? Det som är synligt i katalogen är kanske inte alltid lika lätt att hitta på hyllan (och tvärtom). Finns det genrer som har högre status än andra? Vilka utbrytningar görs? Bör vi skapa speciella hyllor? Speciella markeringar som förstoringsglas för deckare och hjärtan för romantik? Eller bekräftar vi då bara normen genom att poängtera att det är något annorlunda? "Köna" vi vårt material genom att, medvetet eller omedvetet, tänka i termer som "tjej-" och "killböcker"?

Och låntagarna? Hur bemöter vi dem? Påverkar fördomar och förutfattade meningar kring kön oss när vi tipsar om böcker? Vilka låntagare vill vi ha? Blir det besvärligt när någon bryter mot normen? När det kommer en man och frågar om korsstygnbroderier eller när barnet du sagt åt att ta hem en lånekortsansökan till mamma och pappa visar sig ha två mammor? Förutsätter vi att våra låntagare ska vara på ett speciellt sätt bara för att de ser ut att ha ett visst kön? Utgår vi från att kvinnor och män har olika intressen och olika läsbeteenden? Förutsätter vi slentrianmässigt saker om våra besökare? "Vi ber inte våra besökare att definiera sig som ett kön", sa Henrik Bylund på barnlitteraturkonferensen Litteralund i våras, och påpekade att det är större skillnader mellan vad olika flickor och pojkar läser än mellan könen. Visst kan det finnas skillnader, men frågan är om vi ibland kanske gör dem viktigare än de egentligen är.

Sen handlar det självklart också om oss själva, om personalen. Bibliotek, i synnerhet folkbibliotek, är en kvinnodominerad arbetsplats. Hur påverkar det vår verksamhet? Spelar kön roll vid rekrytering? Och hur är det med fortbildning? Pratar vi om jämställdhet? Pratar vi om normer? Granskar vi vår verksamhet? Ifrågasätter vi vårt eget beteende? Jämställdhetsarbete på bibliotek kan vara så mycket, mer än bara att tipsa om titlar. Det handlar om vilka vi är och vad vi gör, om vårt material och hur vi hanterar det, om förmedling, programverksamhet – ja, allt vi sysslar med.

Vi lever i ett land som har kommit långt när det gäller jämställdhet, men det finns fortfarande mycket att göra, även på biblioteken. Och om det är något som hundratal år av jämställdhetsarbete borde ha lärt oss så är det att det ingenting kommer gratis, det är bara vi själva som kan åstadkomma förändring.

Eleonor Pavlov